

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
ФАКУЛЬТЕТ МИСТЕЦТВ

МИСТЕЦТВОЗНАВЧІ СТУДІЇ
ВИПУСК 12

Науковий збірник факультету мистецтв

Умань
ВПЦ «Візаві»
2019

УДК 7.01(06)
М65

Редакційна колегія:

Терешко І. Г. – декан факультету мистецтв Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, кандидат педагогічних наук, доцент (*головний редактор*);
Андрощук Л. М. – завідувач кафедри хореографії та художньої культури Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, кандидат педагогічних наук, професор;
Музика О. Я. – завідувач кафедри образотворчого мистецтва Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, кандидат педагогічних наук, доцент;
Семенчук В. В. – завідувач кафедри музикознавства та вокально-хорового мистецтва Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, заслужений працівник культури України, доцент;
Бай Ю. М. – завідувач кафедри інструментального виконавства Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, кандидат мистецтвознавства, заслужений діяч культури України, професор;
Калабська В. С. – доцент кафедри інструментального виконавства Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, кандидат педагогічних наук, доцент;
Побірченко О. М. – доцент кафедри образотворчого мистецтва Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, кандидат педагогічних наук, доцент (відповідальний редактор).

*Рекомендовано до друку вченою радою факультету мистецтв
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 5 від 28 листопада 2019 року)*

М65 Мистецтвознавчі студії : науковий збірник факультету мистецтв Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / редкол.: Терешко І. Г., Андрощук Л. М., Музика О. Я. [та ін.]. – Умань : Візаві, 2019. – Вип. 12. – 203 с.

У збірнику опубліковані матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції «Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи» та V Міжнародної науково-практичної конференції «Молодь, освіта, наука та мистецтво», в яких розкрито актуальні питання мистецької освіти та окреслено вектор її національного розвитку.

Розраховано на спільноту науковців, викладачів, докторантів, аспірантів, учителів та студентів – усіх хто цікавиться проблемами сучасної мистецької освіти.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

УДК 7.01(06)

© Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
факультет мистецтв, 2019

3. Маслова Н. В. Ноосферное образование: монография. Москва: Инст. холодинамики, 2002.
4. Михайленко В. Є., Прищенко С. В. Стилзація природних форм у графічному дизайні та рекламі: формотворчі аспекти. *Технічна естетика і дизайн*. 2012. 11. 121–129.
5. Яковлева Е. Л. Психология развития творческого потенциала личности. Москва: Флинта, 1997.

УДК [378.14:741/744] (09)

Пічкур М. О.

ОБРАЗОТВОРЧА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКОЇ ГАЛУЗІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ ПЕРІОДУ ПОЧАТКУ СТАНОВЛЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ

На різних історичних щаблях розвитку суспільства поняття «вища художня освіта» трактувалося неоднозначно. Так, у 1920–1930-х роках ним позначали мистецьку підготовку в процесі набуття майбутніми фахівцями різних художньо-творчих кваліфікацій (музичної, хореографічної, образотворчої, театральної тощо). У другій половині ХХ століття цей термін набув вужчого значення в контексті образотворчої підготовки вузькоспеціалізованих фахівців мистецького профілю – живописців, графіків, скульпторів, декораторів, реставраторів, архітекторів, дизайнерів, мистецтвознавців та художників-педагогів. У сучасному розумінні вища художня освіта постає «...як синтез теоретичних і практичних надбань, світоглядних позицій у галузі образотворчого мистецтва, які можуть бути використані у процесі підготовки художників-педагогів (фахівців у галузі художнього навчання і виховання дітей і молоді) та художників (творчих працівників у галузі образотворчого мистецтва)» [4, с. 114].

Передумовою для започаткування вищої художньої освіти в Україні було функціонування у ХІХ столітті Одеської, Київської та Харківської шкіл образотворчої підготовки ремісників, арт-

Мусеровська Л. О. ВИХОВНИЙ ТА РОЗВИВАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НА ЗАНЯТТЯХ СОЛЬНОГО СПІВУ.....	107
Мушкевич Л. В ІНСТРУМЕНТАЛЬНА МУЗИКА ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ.....	112
Олійник Т. І., Біленький А. С. КРИТЕРІЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ СТУДЕНТІВ-ПІАНІСТІВ ДО МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	116
Олійниченко О. В ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ШКОЛЯРІВ НА ЗАНЯТТЯХ ЗІ СТИЛІЗОВАНОГО ДЕКОРАТИВНОГО МАЛЮВАННЯ.....	120
Пічкур М. О. ОБРАЗОТВОРЧА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКОЇ ГАЛУЗІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ ПЕРІОДУ ПОЧАТКУ СТАНОВЛЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ.....	124
Побірченко О. М., Толстогузова Л. С. СУЧАСНИЙ ХУДОЖНІЙ ТЕКСТИЛЬ.....	129
Прилуцький Я. Ю., Калабська В. С. ГІТАРНЕ МИСТЕЦТВО НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ У ХІХ СТОЛІТТІ.....	133
Прокулевич О. В. ВПЛИВ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ ДИРИГЕНТА НА ФОРМУВАННЯ ЙОГО ДИРИГЕНТСЬКОЇ ТЕХНІКИ.....	137

педагогічна система яких ґрунтувалася на традиціях національного реалістичного малярства попередніх часів. Згодом ці студії набули статусу художніх училищ. Однак у той час українцям здобути вищу професійну художньо-мистецьку освіту можливо було лише в Петербурзькій академії мистецтв або в європейських вищих художніх навчальних закладах, де основний акцент ставився на академізмі та класицизмі. Тоді ж проростають паростки української вищої художньо-педагогічної освіти.

Так, у 1834 році відкрито Київський університет Святого Володимира. На його базі починають функціонувати рисувальний клас і кабінет живопису, завдяки чому започатковано образотворчу підготовку майбутніх художників-педагогів, які після здобуття вищої освіти обіймали відповідні посади у різних навчальних закладах, зокрема в Київському і Харківському університетах, Київській духовній академії, Кременецькому, Одеському, Ніжинському ліцеях, Полтавських кадетських корпусах, у столичних та повітових гімназіях, інститутах шляхетних панянок, благородних пансіонах тощо. З початку заснування цього університету протягом 5-ти років художній вишкіл здійснював Б. Клембовський – талановитий рисувальник і живописець, який здобув вищу художню освіту Віленському університеті, де вдосконалив свою художню майстерність, основи якої сформовано під час навчання в Кременецькому ліцеї, а також одержав ґрунтовні знання з естетики та історії мистецтв. Як стверджує О. Сторчай, художник-педагог на своїх заняттях застосовував найкращі традиції академічної образотворчої підготовки за програмою, що мала таку етапність навчання рисунку: «спершу студенти рисували найпростіші геометричні фігури і тіла, потім переходили до копіювання оригіналів, тобто рисунків і гравюр, далі малювали зразки античної скульптури в гіпсових зліпках» [3, с. 414]. Окрім цього, для облаштування кабінету живопису і рисунку художник-педагог зібрав важливу дидактичну колекцію художніх зразків із Віленського університету, Кременецького ліцею та Уманського повітового училища при василіанському монастирі.

Слід зазначити, що лише в грудні 1917 року було засновано Українську академію мистецтв (УАМ), що перейняла національні художньо-педагогічні традиції мистецьких шкіл і заклала основи розвитку новітньої вітчизняної педагогіки образотворчого мистецтва. Цей новий національний заклад вищої художньої освіти функціонував за аналогією зарубіжних вільних академій із обмеженим професорсько-викладацьким складом та незначним контингентом студентів. На той час в академії образотворча підготовка охоплювала студіювання майбутніми художниками мінімальної кількості фахових дисциплін (рисунок, живопис, композиція). При цьому не було будь-якого поділу на спеціальності, а здобуття освіти переважно зосереджувалося в художніх майстернях професорів, які самостійно розробляли програми, пропонували студентам вільний вибір персоналії художника-педагога та методик і час навчання. Тоді активно втілювалася в практику дидактична ідея свободи індивідуальної творчості на засадах самоосвіти і самовдосконалення. У цілому колектив Академії поставив за мету формування умов для динамічного розвитку української образотворчої культури. Підтвердженням цього є вислів одного із засновників цього мистецького вишу Д. Антоновича: «Нова академія не повинна повторювати чужу рутину, а навпаки – має створити свої власні, національні мистецькі традиції. А які саме традиції – це буде справа самих мистців» [2, с. 45].

Після жовтневої революції 1917 року у зв'язку з бурхливим поширенням більшовицької ідеології в системі вищої художньої освіти відбулися кардинальні зрушення в напрямі визнання академічного образотворчого мистецтва пережитком буржуазного суспільства й утвердження через це проголошеної в ході наради «Про реформу вищої школи» (1920 р.) нової концепції мистецького професіоналізму. Внаслідок її реалізації фактично ліквідовано академії та університети України, натомість створено заклади вищої художньої освіти з вузькоспеціалізованими факультетами, образотворча підготовка яких була строго підпорядкована специфіці виробничих процесів та неодмінно поєднувала набуття майбутніми

фахівцями інженерних і мистецьких знань. Безперечним позитивом цієї реформи був міждисциплінарний синтез науки і мистецтва.

Так, у 1922 році УАМ реорганізовано в Київський інститут пластичних мистецтв, а 1924 року його вже перейменовано на «Київський художній інститут» (КХІ) та об'єднано з Українським архітектурним інститутом. У зв'язку з рішучим утвердженням марксистсько-ленінської ідеології щодо суспільної ролі мистецтва нівелюється донедавна проголошена національна мистецька доктрина та відповідний підхід до академічної образотворчої підготовки майбутніх фахівців, а натомість пропагується її підпорядкування промислово-виробничим та побутовим потребам громадян радянської України. Внаслідок цього професійна підготовка мистецьких кадрів набуває комплексного характеру і забезпечується додатковими навчально-виробничими майстернями з фотомистецтва, скульптури, кераміки, меблярства, ковальства, художнього оздоблення будівель у тісній взаємодії з хімічними, оптичними і технологічними лабораторіями, науково-дослідним структурним підрозділом із мистецтвознавства та архітектурним і поліграфічним гуртками тощо. При цьому образотворча підготовка тяжіє до формально-технічного контексту. Саме через це у КХІ активно підтримувалися новаторські практики і методи, що запозичені з БАУХАУЗу (Німеччина) та ВХУТЕІНу (Росія). Як зазначає О. Кашуба, завдяки цьому з ініціативи І. Врони на перших двох курсах було впроваджено допоміжний загальний курс формально-технічних дисциплін (Фортех), де в чотирьох лабораторіях (рисунку і кольору, об'єму, креслення, макетування) студенти засвоювали основні елементи та засоби мистецького формотворення [1, с. 51].

Таким чином, за доби початку становлення радянської України відбулося кардинальне переформатування традиційної образотворчої підготовки майбутніх фахівців мистецького профілю у вищій художньо-професійній школі, за якої вони переважно вчилися художньому формотворенню і завдяки цьому розвивали не стільки образне, скільки композиційне мислення задля створення предметного світу нового суспільства. При цьому освітня практика

персональних художніх майстерень поступово занепадає, оскільки художники-педагоги були недостатньо підготовлені до таких новацій.

Список використаних джерел:

1. Кашуба О. «Фортех» у Київському художньому інституті 1920-х років. *Студії мистецтвознавчі*. 2005. 1 (9). 49–61.
2. Павловський В. Українська державна академія мистецтв. До 50-річчя її створення. *Нотатки з мистецтва (Філадельфія)*. 1968. 7. 45–56.
3. Сторчай О. Бонавентура Клембовський, мистецька освіта і художня у Київському університеті в 30-ті рр. ХХ століття. *Художня культура. Актуальні проблеми*. 2007. 4. 409–434.
4. Цзі Іпін. Художня освіта в Україні (друга половина ХІХ – початок ХХ століття): історіографія дослідження. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2018. 44. 110–122.

УДК 745.52.036(06)

**Побірченко О. М.
Толстогузова Л. С.**

СУЧАСНИЙ ХУДОЖНІЙ ТЕКСТИЛЬ

Сучасний художній текстиль це – захопливе, цікаве та багатогранне явище. Воно характеризується виготовленням виробів із м'яких волокон та ниток нетрадиційними способами та техніками.

Розглядаючи змістову характеристику поняття «текстиль», дослідники виокремлюють два напрями: «декоративний» та «концептуальний».